

Gergely Oszkárné

Anyám negyvenhárom évesen. Úrinő, látszik ezen a képen. Ez a kép 1943 karácsonya előtt készült. Megérzésem volt. Amikor megkérdezték, hogy mit szeretnék karácsonyra, azt mondtam nekik: 'Fényképet rólatok.' Ez lett az utolsó. Anyuka egy rettentő szép nő volt, és mindig élvezte, hogy körülímádták. Szép volt, meg szépen zongorázott, meg mit tudom én -- szóval anyuka tipikus, akkori nagyságos asszonyi életet élt. Nem kellett volna, hogy ilyen fiatalon meghaljon. Negyvenhárom éves volt, amikor deportálták. De olyan elkényeztetett volt, az ujját nem dugta vízbe. Egyszer panírozott apukának húst, és azt is cukorba, mert nem tudta megkülönböztetni a porcukrot a lisztől. Azt hiszem, szegénykémnek ez lett a halálának is részben az oka, mert egyáltalán semmi ellenállás nem volt benne. 1944. március tizenkilencedike és ami utána jött, borzalmas volt [lásd: Magyarország német megszállása]. Március tizenkilencedikén este telefonált a nagybácsim, a Gréti néni férje, hogy a nagynéném Miskolcra, a testvérétől jött haza, és a

vonaton elfogták a németek, és bevitték a Pestvidéki Bíróság börtönébe [Az SS és a Gestapo már a megszállás napján sok zsidót letartóztatott, akik véletlenül vasútállomásokon vagy hajóállomásokon voltak (R. Braham: A magyar Holocaust, Budapest, 1988, 385. oldal). -- A szerk.]. Ez egy vasárnapi nap volt, és lett volna színházjegyünk. Apukának március huszonkettedikén jött egy értesítés, hogy huszonhetedikén vagy huszonnyolcadikán a Rabbiképzőben kell jelentkeznie. Akkor volt, hogy a negyven legjobb zsidó ügyvédet elvitték. [A németek mintegy 280 prominens zsidót, köztük számos ügyvédet gyűjtöttek össze az Országos Rabbiképző Intézetben, akiket aztán a kistarcsai internálótáborba küldtek (R. Braham: A magyar Holocaust, Budapest, 1988, 386. oldal). -- A szerk.]. Ugyanakkor az öcsém kapott behívót munkaszolgálatra, Ládiba, Miskolc mellé, egy fatelepre. Az öcsém akkor húsz éves volt. És akkor elvitték az aput, és egy éjszaka alatt az anyu haja hófehér lett. Borzalmas volt. És ugye akkor elment az öcsém, ami borzasztó volt, de a férjem nagyon rendesen viselkedett. Világrendesen viselkedett. Mindent megpróbált. Anyuka, miután apukát elvitték, nagyon zavart állapotba került. Egy nap alatt megöszült. Kezelték is idegklinikán. Akkor 1944 júniusában szereztünk egy debreceni detektívfelügyelőt, aki húszezer pengőért vállalta, hogy az anyósom őskeresztény irataival elviszi az anyut Debrecenbe magához, és ott bújtatja. Egy Filep Ákos nevezetű rendőrhadnagy hozott össze minket ezzel a detektívvel. Ez a Filep Ákos rendőrtiszt volt a harmadik kerületi, Tímár utcai rendőrségen. Amikor a férjem légószolgálatos lett, akkor ott volt főhadnagy. Ott ismerkedtek meg, és nagyon jó barátságba kerültek. Ő segített nekünk. Akkor már anyuka csillagos házban lakott a Nádor utcában, szemben a Tőzsdével [A Magyar Televízió Szabadság téri székháza volt 1948-ig a Tőzsdepalota. -- A szerk.]. Június huszadikán kellett beköltöznie, a születésnapomon. És mondtuk anyukának, hogy napokon belül jön majd érte egy taxi, és úgy csinálnak majd, mintha elvinnék őt a nyilasok, de azok a mi embereink, és majd utána találkozunk, és Debrecenbe megyünk le, ehhez a detektívhez. Először Gödöllőre mentünk volna. Ott találkoztunk volna ezzel a detektívfelügyelővel. De közben a visegrádi házmesterünk följelentett minket. Odavett a visegrádi villánkba egy Kovarcz Emil nevű nyilas minisztert és egy Bende Emil nevű másik nyilast. Ez a Bende Emil valami tisztviselő volt, a Kovarcz Emilnek volt a barátja [Kovarcz Emil (1899--1946) -- 1939-40-ben nyilas programmal országgyűlési képviselő, részt vett a Dohány utcai zsinagóga elleni merényletnek, amelyért a honvédtörvényszék elítélte, de ő Németországba szökött. A német megszállás után hazatért, és újra a Nyilaskeresztes Párt egyik vezetője lett. A nyilas hatalomátvétel egyik szervezője volt, majd tárca nélküli miniszter lett. 1946-ban mint háborús és népellenes bűnöst kivégezték (Magyar Életrajzi Lexikon). -- A szerk.]. És a házmester följelentett minket, az anyukát meg engem, hogy zsidók vagyunk. Az öcsémet meg apukát már nem tudta, mert azok akkor már nem voltak otthon. Amikor vége lett a háborúnak, és igazolni kellett, akkor meg én jelentettem fel. Le is csukták. És a Kovarczot is följelentettem és a Bende Emilt is. A Bende Emilt az apukám és a férjem fogták el a rendőrrel, mert tudtuk, hogy hol lakik. Rögtön a felszabadulás után, 1945 áprilisában. Az apuka és a férjem mentek elfogni, mert a rendőr hagyta volna lelécelni. A Kovarcz Emilt ki is végezték. Szóval az anyuka, amikor érte mentek a csillagos házba, azt hitte, hogy ezek a mi beszervezett embereink és őt most jó helyre viszik. Volt egy szép szörmekabátja, azt vitte magával meg egy kofferben a szép holmiját. És ezek valódi nyilasok voltak. Az anyukát akkor, július hatodikán bevitték a Rabbiképzőbe. Ott volt egy Steiner nevű ügyfele apukának, egy bornagykereskedő, és ő kijuttatott nekem egy üzenetet, hogy az anyuka itt van a Rabbiképzőben, és segítsenek, amíg nem késő. És akkor én odamentem a Rabbiképzőbe, becsöngettem, és ott volt egy rendőr, akinek mondtam, hogy az anyámat behozták, és én is ide akarok jönni. Mert nem nagyon akartam akkor már, hogy egyedül maradjon, mert tudtam, hogy idegösszeroppant volt, hófehér hajjal. És akkor azt mondta nekem a rendőr, hogy menjen el, mert akkor még tud segíteni, de ha ide bejön, akkor

már nem. A rendőr nem tudta, hogy ki vagyok, mert úgy néztem akkor ki, mint egy iskolás lány. És akkor valami összekötőnek adtunk húszezer pengőt, hogy kihozza anyut. De az anyuka úgy tudta, hogy az apuka Horthy-ligetre került, nem tudtuk, hogy az aput Horthy-ligetről visszahozták a Weiss Alice Kórházba [lásd: Zsidókórház], és anyuka kérte magát Horthy-ligetre [A II. világháború alatt a Csepel-szigeten található Szigethalmot hívták Horthy-ligetnek. 1944-ben zsidó újságírókat, ügyvédek és egyetemistákat internáltak ide, majd július folyamán deportálták őket Auschwitzba. Lásd: budapesti zsidók deportálása. -- A szerk.].